

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто особливості розвитку бізнесу в умовах глобалізації економіки. Запропоновано схему системи управління бізнесом. Визначено умови формування ефективної системи управління розвитком бізнесу.

Рассмотрены особенности развития бизнеса в условиях глобализации экономики. Предложена схема системы управления бизнесом. Определены условия формирования эффективной системы управления развитием бизнеса.

The features of development of business are considered in the conditions of globalization of economy. The chart of control system by business is offered. Certainly terms of forming of effective control system by development of business.

управління, розвиток, бізнес, підприємництво, менеджмент, глобалізація економіки

Глобалізація світової економіки, яка розгортається за рахунок збільшення чисельності людства, динамічного розвитку науково-технічного прогресу, зміни характеру міграції трудових ресурсів, капіталу й інформації, призводить до структурних та організаційних змін в усіх сферах бізнесу. Ускладнення ринкового середовища, скорочення життєвого циклу суб'єктів господарювання, виникнення нових видів економічної діяльності, постійні зміни умов ведення бізнесу і виникнення кризових явищ потребують створення механізмів, які б підвищили ефективність бізнесу, зробили його більш зрозумілим та сприяли демократизації суспільства. Тому досягнення цих важливих науково-практичних завдань викликає необхідність проведення комплексного дослідження щодо управління розвитком бізнесу, що є проблемою актуальною та своєчасною для сьогодення [1, 5, 15].

У науковій економічній літературі протягом тривалого періоду досить ретельно досліджуються питання управління, розвитку бізнесу та глобалізації економіки широким колом молодих та вже відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як: О. Біломістний, Ю. Богатін, Р. Булига, В. Василенко, Е. Драчева, В. Зянько, В. Колот, П. Кохно, П. Круш, О. Кузьмін, А. Лібман, О. Мельник, К. Нордстрем, С. Поліщук, І. Радіонова, Й. Рідерстрале, В. Родченко, М. Савельєва, О. Ухліна, А. Чухно, Н. Шандова, В. Швандар, О. Щербина та ін. [1–5; 7; 11–16]. Але й досі відсутній чіткий механізм системи управління розвитком бізнесу, який би комплексно враховував питання вибору нового бізнесу, його організації, ведення та завершення в сучасних умовах глобалізації світової економіки. На практиці ця ситуація призводить до: обмеження кола осіб, що можуть ефективно займатися бізнесом, підприємництвом і менеджментом; недобросовісної конкуренції; гальмування економічного зростання національної економіки; непродуктивної зайнятості трудових ресурсів.

Метою статті є дослідження особливостей ведення господарської діяльності в умовах глобалізації економіки та розробка системи управління розвитком бізнесу. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний аналіз, синтез, метод порівняльних характеристик, групування, абстрагування та моделювання.

У науковій літературі під терміном «бізнес» традиційно розуміється «діяльність, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку» [6, с. 102]. Бізнес охоплює всі сфери господарювання у суспільстві і є основою ринкових відносин. Розвиток бізнесу означає зміну його якості, перехід від одного якісного стану до іншого з моменту створення до моменту ліквідації. І якщо процес розвитку бізнесу в традиційній економіці (при мінімальному рівні глобалізації, що було характерно до середини ХХ ст.) передбачав послідовне здійснення таких процесів, як: вибір нового бізнесу, організація, ведення та завершення бізнесу, а потім їх повторення у новій сфері, то в умовах глобалізації світової економіки (формування єдиного економічного простору у світовому вимірі) власники бізнесу для забезпечення сталого економічного розвитку вимушені вже на етапі ведення поточного бізнесу шукати нові сфери відтворення капіталу (рис. 1).

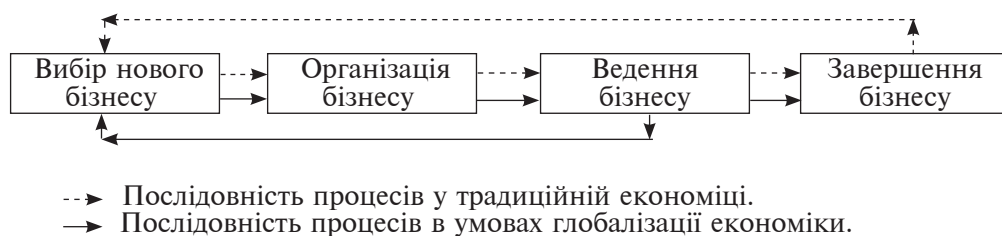


Рис. 1. Схема розвитку бізнесу

Вибір нового бізнесу передбачає здійснення пошуку ідеї, яка б задовольнила певні потреби суспільства і принесла прибуток власнику бізнесу за допомогою таких загальних напрямів господарської діяльності, як: видобуток природних ресурсів, вирощування худоби та сільськогосподарської продукції, виробництво речовинних виробів, виконання послуг, створення інформаційних продуктів, торгівлі, творчості тощо. Принципи та методи добору ідей і час їх розгляду можуть бути різними, оскільки в деяких галузях тільки одна ідея з декількох тисяч під час впровадження дає комерційний результат. Як правило, на прийнятті рішення щодо вибору нового бізнесу впливають: досвід (знання, попередні проекти, рівень прибутковості поточного бізнесу, схильності, пріоритети), стратегічні орієнтири, наявність капіталу, зв'язки, оточення, риси характеру, звички, інтелект, совість, мобільність, міра бажання ризику та спроможність збагачення власника. Процес вибору нового бізнесу повинен передбачати проведення маркетингової, технічної, економічної, юридичної та управлінської експертизи, в яких даються висновки щодо доцільності організації нового бізнесу.

Організація бізнесу є суто організаційним процесом, завданням якого є найбільш ефективна реалізація запланованих заходів щодо розгортання обраного виду діяльності. На цьому етапі здійснюється організаційне проектування, визначається організаційна структура, коригуються заплановані та реальні параметри нового бізнесу, формується оптимальна структура ресурсів. У складних проектах, особливо із залученням сторон-

нього інвестиційного капіталу, організація бізнесу може супроводжуватися моделюванням і тестуванням моделі бізнесу (у вигляді випробування частини виробничих потужностей від загального запланованого обсягу). Здійснення цих заходів допомагає уникнути помилок і невідповідностей, які були допущені у процесі вибору нового бізнесу, а також дає більш чітку картину майбутнього бізнесу для розуміння її персоналом підприємства. На цьому етапі здійснюється офіційна реєстрація суб'єкта господарювання (організаційно-правової форми, торгової марки, торгового знака) в органах державної влади і починається функціонування нового бізнесу.

Ведення бізнесу передбачає максимально ефективно здійснення господарської діяльності. Досягнення цього є можливим лише при раціональному управлінні бізнесом (рис. 2) [13]. Управління внутрішнім середовищем передбачає застосування: об'єднувальної функції керівництва, загальних функцій (планування, організації, мотивації, контролювання, регулювання) та численних конкретних функцій менеджменту; раціональне використання методів менеджменту – економічних, технологічних, соціально-психологічних, адміністративних тощо; вибір оптимальних принципів менеджменту – науковості, цілеспрямованості, ієрархічності, взаємозалежності, економічності, системності, єдиновладдя тощо [10]. Вхідні потоки складаються з людських, речовинних, фінансових, неречовинних та часових ресурсів. Процесами постають специфічно упорядковані сукупності робіт і завдань у часі й просторі, із зазначенням початку і кінця і точним визначенням входів і виходів. Вихідними потоками є товари підприємства у формі: речовинних виробів, послуг, ідей, інформації, технологій, капіталу та творчих винаходів. Відходами є речовини, матеріали та предмети, що утворюються в процесі виготовлення товарів, які не можуть бути використані для цього виробництва і використовуються як побічні товари або підлягають подальшій переробці чи утилізації.

Завершення бізнесу передбачає здійснення процедури ліквідації поточного бізнесу. При підконтрольності цього процесу волі власників бізнесу ліквідація бізнесу постає заздалегідь визначеним і запланованим заходом, який здійснюється задля переходу до нового виду господарської діяльності. У разі неефективного господарювання або надмірного тиску суб'єктів зовнішнього середовища цей процес є фінальною подією для розвитку бізнесу і супроводжується злиттям, поглинанням або банкрутством господарської одиниці.

В умовах глобалізації бізнесу, внаслідок збільшення кількості осіб, що почали активно здійснювати економічні відносини, ускладнення процесу управління бізнесом, поділу праці, обмеження часових ресурсів, появи нових товарів і видів діяльності та виникнення великих підприємств, в управлінській практиці почали виокремлюватися спеціалізовані терміни «підприємництво» й «менеджмент», вживати які почали люди, що отримують спеціальну підготовку та мають певні здібності. Підприємництво стало особливим видом бізнесу, який здійснюється з метою отримання надприбутку внаслідок самостійної інноваційної діяльності, що ґрунтується на персоніфікованому гнучкому управлінні й організації процесу відтворення та створення нових благ для суспільства [8, с. 17].

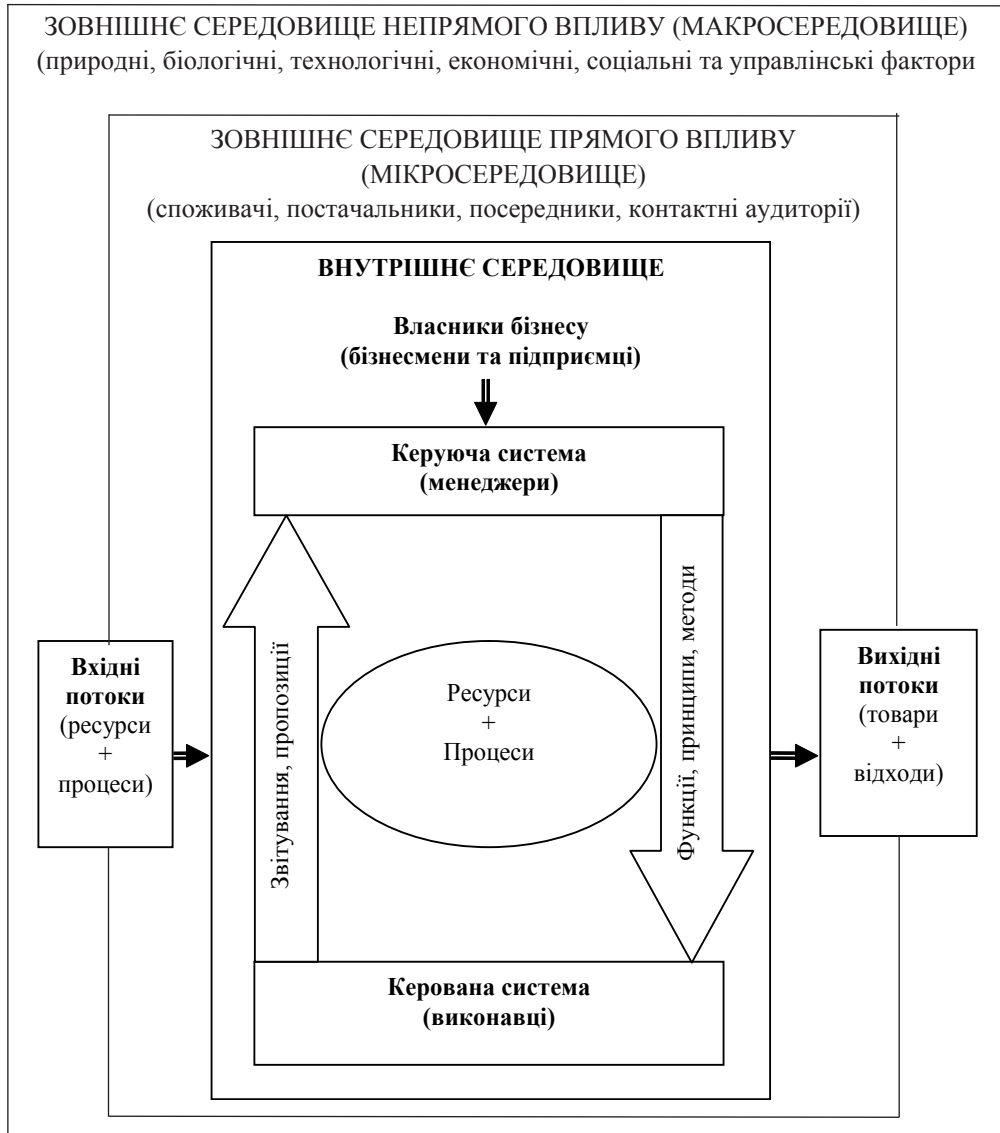


Рис. 2. Система управління бізнесом

Тому у бізнесменів (особи, які «роблять гроші» і є власниками капіталу, який перебуває в обігу та приносить дохід [8, с. 17]) і підприємців (особи які генерують нові ідеї, нетрадиційні шляхи та створюють нові напрями застосування бізнесу [8, с. 17]) необхідно розмежовувати психологію та стиль ведення господарської діяльності. Так, сучасний бізнесмен – це людина, яка не прив'язується до конкретного виробництва і обирає найбільш прибуткові та найменш ризиковані саме для неї традиційні види діяльності й може вкласти капітал у купівлю заводу,

потім його продати і купити цінні папери на фондовому ринку, потім продати їх і купити антикваріат, магазин, транспортну компанію тощо. А підприємець – це особа, яка шукає можливості для організації нового виробництва, використовує нетрадиційні шляхи, втілює нові ідеї, організовує виробничий цикл, свідомо іде на ризик і полюбляє його. Менеджмент у бізнесі є різновидом управлінської діяльності, яка стосується управління людьми і за ознаками є «цілеспрямованим впливом на колектив працівників або окремих виконавців з метою виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей» [10, с. 10]. Тому управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації почало здійснюватися колективно (рис. 2), і сформувалася певна спеціалізація бізнесової діяльності. При веденні бізнесу трапляються два випадки управління його розвитком:

1) коли управління всіма ресурсами, процесами і розвитком бізнесу здійснює його власник;

2) ситуація, за якої власники вирішують питання щодо загального розвитку бізнесу і наймають менеджерів, які виконують частину процесу управління бізнесом у межах делегованих їм повноважень та займаються максимально ефективним управлінням лише дорученими ресурсами й процесами за умовами контракту.

У цілому в умовах глобалізації світової економіки, сформувалася така тенденція, коли процес вибору нового бізнесу більш ефективно здійснюють підприємці, організацію бізнесу – менеджери, ведення бізнесу – бізнесмени у співпраці з менеджерами, а завершення бізнесу здійснюють його формальні власники. На наш погляд, ця тенденція поділу праці в бізнесі дедалі буде посилюватися, що підтверджує поширення селенгу, консалтингу та аудиту.

Сучасні тенденції у процесах управління бізнесом відображають підвищення значення зовнішнього середовища, яке є визначальним порівняно з внутрішнім середовищем бізнесу. Тому для формування ефективної системи управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації необхідно виконувати такі умови. По-перше, це забезпечення адекватності й пропорційності формування та розвитку ресурсів суб'єкта господарювання. По-друге, це обов'язковість здійснення науково-технічних, інноваційних, інвестиційних, маркетингових процесів. По-третє, це орієнтація бізнесу на міжнародне співробітництво у вигляді застосування сучасних форм міжнародного бізнесу: імпорт, експорт, проекти «під ключ», ліцензування, франчайзинг, контракти на управління та іноземні інвестиції (прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, створення транснаціональних корпорацій, спільне підприємництво у вигляді спільних підприємств, багатонаціональних або мультинаціональних компаній).

Отже, дослідження питання управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації економіки є дуже важливим унаслідок зміни факторів макроточення бізнесу і формування нових умов господарювання.

Результати, отримані у процесі проведеного дослідження, надають можливість подальшого вдосконалення загальних науково-методичних основ управління розвитком бізнесу та розробки прикладних аспектів управління бізнесом.

Список використаної літератури

1. Біломістний О.М. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні на сучасному етапі розвитку економіки / О.М. Біломістний, М.О. Савельєва // *Економічний простір*. – 2008. – № 15. – С. 78–84.
2. Богатин Ю.В. Экономическое управление бизнесом : учеб. пособ. для вузов / Ю.В. Богатин, В.А. Швандар. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 391 с.
3. Булыга Р. Инновационная методика управления бизнесом фирмы / Р. Булыга, П. Кохно // *Интеллектуальная собственность: промышленная собственность*. – 2007. – № 9. – С. 13–29.
4. Василенко В.А. Выбор типа модели управления устойчивым развитием организации / В.А. Василенко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2005. – № 1. – С. 137–147.
5. Драчева Е.Л. Проблемы глобализации и интеграции международного бизнеса и их влияние на российскую экономику / Е.Л. Драчева, А.М. Либман // *Маркетинг в России и за рубежом*. – 2000. – № 4. – С. 12–15.
6. *Економічна енциклопедія: у 3-х томах. Т. 1* / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 864 с.
7. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив / В. Зянько // *Економіка України*. – 2006. – № 2. – С. 84–89.
8. Колот В.М. Підприємництво: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.М. Колот, О.В. Щербина. – К. : КНЕУ, 2004. – 160 с.
9. Круш П.В. Оцінка бізнесу: навч. посібник / П.В. Круш, С.В. Поліщук. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
10. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: Академвидав, 2003. – 416 с.
11. Радіонова І. Економічне зростання з участю людського капіталу / І. Радіонова // *Економіка України*. – 2009. – № 1. – С. 19–30.
12. Родченко В.В. Формування моделі процесу антикризового управління авіапідприємством / В.В. Родченко // *Проблеми системного підходу в економіці*. – 2007. – № 4 // <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals>
13. Сардак С.Е. Управління персоналом: теоретичні аспекти та практичні здобутки: монографія / С.Е. Сардак, О.О. Третьяк. – Дніпропетровськ: Вид-во «СВІДЛЕР А.Л.», 2008. – 154 с.
14. Ухлина О. Бизнес в стиле фанк. Капитал пляшет под дудку таланта / О. Ухлина // *Управление персоналом*. – 2001. – № 4. – С. 48–49.
15. Чухно А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. Чухно // *Економіка України*. – 2007. – № 3. – С. 60–67.
16. Шандова Н.В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства / Н.В. Шандова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 169–173.

Отримано 20.08.2009.